

DE NOORDSE WOELMUIS: ZWAAR BESCHERMD, MAAR ERNSTIG BEDREIGD

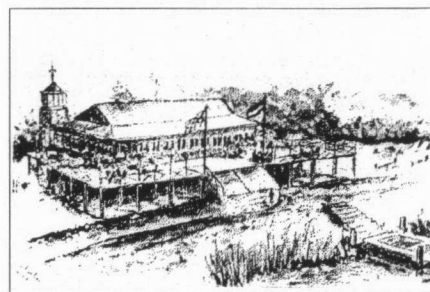
Marten Zijlstra

De Noordse woelmuis behoeft geen introductie meer. Na het zogenaamde 'woelmuisarrest', over de bouw van een pannenkoekenhuis in de Ecologische Hoofdstructuurzone tussen Sneekermeargebied en Terkaplester Poelen en het belang van deze zone voor de Noordse woelmuis, is de aandacht voor deze soort in Fryslân terecht toegenomen. In de landelijke media gebombardeerd tot de 'Korenwolf van Fryslân', is de Noordse woelmuis sterker bedreigd dan de Limburgse Hamster, omdat de Nederlandse populatie Noordse woelmuizen een aparte ondersoort vormt die alleen op Texel, in Fryslân, in de Zeeuwse delta en in de veenweiden van Noord- en Zuid-Holland wordt aangetroffen. Geen wonder dat deze soort door de FFF-werkgroep Zoogdieronderzoek, -bescherming en -educatie is uitgeroepen tot jubileumsoort.

'ROTTEKOP'

De Noordse woelmuis, in het Fries naast 'Rottekop' ook wel 'Noardske wrotmûs' genoemd, is één van onze kleine inheemse zoogdieren die speciale aandacht en bescherming nodig heeft, omdat de ondersoort *Microtus*

oeconomus arenicola alleen in Nederland voorkomt. Voorzover bekend komt dit diertje, dat tot de familie van de woelmuizen behoort, in Fryslân alleen voor op de Makkumer waarden, rond een aantal Friese meren in Zuidwest-Fryslân, in de Alde Feanen bij Earnewâld en in het gebied de Grootte

Bouwschets pannenkoekenhuis

Wielen (La Haye *et al.* 2001).

De Noordse woelmuis is een kwetsbare en bedreigde diersoort, die vanuit Europese en Nederlandse wetgeving en natuurbeleid strikt beschermd is. Zo komt de soort voor op de lijst van beschermde diersoorten in de Conventie van Bern, het verdrag ter be-

scherming van de Europese flora en fauna en natuurlijke leefmilieus. Als medeondertekenaar hiervan heeft Nederland zich verplicht het leefmilieu van de Noordse woelmuis te beschermen en in stand te houden. Daarnaast wordt de Noordse woelmuis ook vermeld als kwetsbare soort op de Rode lijst van bedreigde en kwetsbare zoogdieren in Nederland en is de soort opgenomen in het Natuurbeleidsplan. Bovendien is de soort een zogenaamde prioritaire soort in het kader van de Europese Habitatrictlijn. Dit heeft allemaal tot gevolg dat de soort niet gedood of verstoord mag worden, en dat zijn leefgebied strikt beschermd dient te worden, ondermeer door ruimtelijk beleid.

BEHEER EN VERSPREIDINGSONDERZOEK

Ondanks al deze bescherming gaat de Noordse woelmuis nog steeds achteruit. Voor een doelmatige bescherming van de Noordse woelmuis kan gedacht worden aan het verwerven en op juiste wijze beheren van een voldoende aantal terreinen waar deze soort voorkomt, verspreid over het gehele verspreidingsgebied van de soort in Nederland. Bij de beheermaatregelen strekken het instandhouden en/of instellen van een op de Noordse woelmuis afgestemd waterregime en het weren van beweiding, vuilstort, recreatie en industrie tot de aanbevelingen. Ook ontwikkeling en herstel van oeverzones en de aanleg van eilandjes in de waterrijke leefgebieden worden genoemd (La Haye *et al.* 2001).

De meeste gegevens over het voorkomen en de verspreiding van o.a. de Noordse woelmuis worden verkregen door het jaarlijks uitpluizen van honderden braakballen van zowel Ransuilen als Kerkuilen. In Fryslân is vooral de Kerkuilenwerkgroep van Johan de Jong uit Ureterp hiermee bezig, maar

Collage van krantenkoppen

ook de FFF-Zoogdierenwerkgroep doet er op bescheiden schaal aan mee. Daarnaast zijn er op diverse plaatsen onderzoeken uitgevoerd, meestal door de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VZZ) in opdracht van de Provincie Fryslân, met behulp van zogenaamde 'lifetraps'. Dit zijn inloopvallen waarbij de dieren levend worden gevangen en na te zijn gedetermineerd, gemeten, gewogen, gesekst en eventueel gemerkt, weer worden losgelaten.

PANNENKOEKEN

De 'Rottekop' kwam in oktober/november 2000 regionaal, maar vooral ook landelijk in het nieuws, toen de FFF een schorsingsverzoek afdwong bij de Arrondissementsrechtbank te Leeuwarden tegen de bouw van een pannenkoekenhuis aan de Zoutepoel (zie bouwschets). In het kort geding dat tegen de gemeente Boarnsterhim werd aangespannen,

werden door de rechter de belangen voor soorten van de Rode lijst, Vogelrichtlijn en Habitatrictlijn onderkend. De gemeente Boarnsterhim werd het door de bestuursrechter letterlijk als volgt duidelijk gemaakt: "Besef u wel dat wanneer de Noordse woelmuis aan de Zoutepoel z'n kopje boven de grond steekt, de gemeente Boarnsterhim enorme juridische problemen heeft". Hij vereiste dat onderzoek moet antonen dat ingrepen als deze voldoen aan de Europese wetgeving en dus o.a. geen schade mogen berokkenen aan het leefgebied van de Noordse woelmuis en de kwalificerende vogelsoorten van de Vogelrichtlijn. Dit najaar heeft bureau Altenburg & Wymenga dit onderzoek uitgevoerd in opdracht van de gemeente Boarnsterhim. Ondertussen heeft de Akkrumer slijter een beerenburgje vernoemd naar de soort: 'Terhernster woelwater'; blijkt de Noordse woelmuis toch ook nog uit economisch (lees: *oeconomus*) oogpunt interessant te zijn...

LITERATUUR

LA HAYE M., F. MERTENS & W. NIEUWENHUIZEN 2001. De Noordse woelmuis in Fryslân: pompen of verzuipen? Twirre 12 (4): 121-124.